

Livestock Officers's Opinions on Development Strategies for Animal Raising Extension in the Three Southernmost Provinces in Thailand

Pin Chunjula¹ Somchai Khorvanitchakij²
and Kriengsak Pattamarakha³

¹M.Sc.(Animal Husbandry), Lecturer,
Department of Technology and Industry, Faculty of Science and Technology,
Prince of Songkla University

²M.Sc.(Veterinary Science), Veterinary Officer,
Pattani Provincial Office of Livestock Development

³M.Agr.St.(Agricultural Extension), Associate Professor,
Department of Agricultural Development, Faculty of Natural Resources,
Prince of Songkla University

Abstract

Animal raising in the three southernmost provinces in southern Thailand (Yala, Narathiwat and Pattani) is not widely practiced, nor has the opinions of agricultural extension officers on this subject ever been surveyed. This study aimed to investigate the opinions of livestock officers concerning the development strategies for animal raising extension in these three provinces. Due to the limited number of livestock officers, normal sampling techniques were not employed; rather, the entire population of the 105 livestock officers was the sample in the investigation.

It was found that most livestock officers had a favorable attitude towards their work and organization. Most agreed that it is possible to develop these three southernmost provinces as a viable economic zone for animal raising. To do this successfully, a number of programs should be initiated, such as provision of farm input, continuing intensive trainings for farmers, marketing, and formings of farmer groups. The inadequacy of livestock officers and unclear policies from the Department of Livestock Development were mentioned as their major working problems. Major concerns regarding the farmers' problems with animal raising were : 1) farmers lacked basic knowledge and understanding of animal raising, 2) animal raising was a supplementary occupation, and thus received little attention, and 3) the local topography was unfavorable for most animal raising.

The results of the survey indicate that an intensive training program for farmers should be undertaken as soon as possible to guarantee successful development. In addition, government policies should be clear enough to provide guidelines for implementation. Besides, good quality parent stock, marketing assistance, training as well as low-interest loans should be made available.

Keywords : livestock officers, animal raising, extension, three southernmost provinces of Thailand

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่มีต่อการพัฒนาส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย

ปิ่น จันจุฬา¹ สมชัย คอฉนิชกิจ²
และ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา³

¹วท.ม.(เกษตรศาสตร์), อาจารย์

ภาควิชาเทคโนโลยีและการอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²สพ.บ. (สัตวแพทยศาสตร์), นายสัตวแพทย์

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี

³M.Agr.St.(Agricultural Extension), รองศาสตราจารย์

ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา นราธิวาส และปัตตานี) มีน้อยมาก นอกจากนี้
ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่มีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าวยังไม่เคยปรากฏสู่สาธารณะ การวิจัยครั้งนี้
มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึงข้อคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่มีต่อการพัฒนาส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร เนื่องจาก
ประชากรในการศึกษามีจำนวนจำกัดจึงไม่มีการสุ่มตัวอย่าง แต่ได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นตัวอย่างการศึกษา โดยได้ทำการ
สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์รวมทั้งสิ้น 105 คน

ผลการวิจัยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่องานและหน่วยงาน และเห็นว่าการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ใน 3
จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นเขตเศรษฐกิจสามารถที่จะทำได้ โดยส่งเสริมปัจจัยการผลิต การจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง การ
ตลาด และการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ คือ เจ้าหน้าที่
ปศุสัตว์มีไม่เพียงพอ และนโยบายของรัฐไม่เหมาะสม ยากต่อการปฏิบัติ เกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร
พบว่าเกษตรกรมีปัญหาสำคัญ คือ การขาดความรู้และความเข้าใจในการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม เกษตรกรจึง
ให้ความสนใจน้อย และภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวย

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดการฝึกอบรมแบบเข้มข้นเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ให้กับเกษตรกรเป็นสิ่งจำเป็น
เพื่อเป็นหลักประกันความสำเร็จในการพัฒนา นโยบายของรัฐควรมีความชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ รวมทั้งมีวิธี
การช่วยเหลืออื่นๆ เช่น พันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพ ตลาด รวมทั้งสิ้นเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ

คำสำคัญ : เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์, การเลี้ยงสัตว์, การส่งเสริม, 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย

บทนำ

แหล่งอาหารโปรตีนที่ได้จากสัตว์เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญา อย่างไรก็ตามอาหารโปรตีนมักมีราคาแพงเมื่อเทียบกับอาหารประเภทอื่น แหล่งอาหารโปรตีนที่ได้จากสัตว์มีราคาแพงกว่าและมีคุณค่าทางโภชนาการที่มากกว่าอาหารโปรตีนที่ได้จากพืช การที่อาหารโปรตีนจากสัตว์มีราคาแพงทำให้การบริโภคอาหารโปรตีนที่ได้จากสัตว์มีจำนวนน้อย มณีวรรณ กลมพัฒนา และคณะ (2537) พบว่าคนไทยบริโภคอาหารโปรตีนน้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานสากลถึง 11-13 เท่า โดยการบริโภคเนื้อสัตว์ของคนไทยเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 18.0 กิโลกรัม เมื่อเทียบกับประเทศเยอรมัน สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส สิงคโปร์ และฮ่องกง จะเท่ากับ 114.4, 87.3, 89.3, 57.8 และ 78.5 กิโลกรัม ตามลำดับ (สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย, 2528) จรรย์ จันทลักษณ์ (2538) ระบุว่า การบริโภคน้ำมันในปี 2530 เท่ากับ 2.32 กิโลกรัมต่อคนต่อปี โดยที่สิงคโปร์ ญี่ปุ่น มาเลเซีย และซาอุดีอาระเบียเท่ากับ 57.8, 49.4, 46.1 และ 97.5 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ตามลำดับ

จากการที่รัฐบาลพยายามลดพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีปริมาณมากเกินความต้องการของตลาดและมีปัญหาในขบวนการผลิต แล้วหันมาส่งเสริมให้มีการเลี้ยง

ปศุสัตว์ เพื่อลดพื้นที่การปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีปัญหา เช่น ข้าว มันสำปะหลัง กาแฟ และพริกไทย ทำให้มีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์มากขึ้น จากรายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2536) ในปี 2535 ประเทศไทยมีจำนวนสัตว์เลี้ยง (กระบือ, โค, สุกร, เป็ด, ไก่, แกะ และแพะ) ทั้งหมดทั่วประเทศประมาณ 140,731,519 ตัว และมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างมากในปี 2539 โดยทั้งประเทศมีสัตว์ดังกล่าว จำนวน 184,531,362 ตัว คิดเป็นอัตราเพิ่มถึงร้อยละ 23.74 เมื่อแยกเป็นรายภาคจะเห็นว่าภาคกลางมีการเลี้ยงสัตว์มากที่สุดคือ ร้อยละ 48.04 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 26.93, 14.98 และ 9.87 ตามลำดับ (ตารางที่ 1) สัตว์ที่มีการเลี้ยงมากที่สุดโดยรวมของทุกภาคคือ ไก่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 78.49 รองลงมาคือ เป็ด สุกร และโคเนื้อ ในสัดส่วนร้อยละ 11.90, 4.73 และ 3.18 ตามลำดับ สัตว์ที่เลี้ยงกันน้อยที่สุดคือ แกะ

การผลิตสัตว์ในภาพรวมของภาคใต้อยังมีน้อย ไม่พอเพียงต่อการบริโภคจึงต้องมีการนำเข้าจากภาคอื่นๆ เช่น ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และต่างประเทศ โดยในปี พ.ศ.2532 ภาคใต้มีการนำเข้าสัตว์คือ โค กระบือ สุกร แพะ และแกะ จำนวน 10,614, 1,055, 21,068, 109 และ 704 ตัวตามลำดับ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี, 2532)

ตารางที่ 1 จำนวนสัตว์ที่เลี้ยงในประเทศไทยแยกเป็นรายภาคปี 2539

ชนิดสัตว์	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้	รวม	ร้อยละ
โคเนื้อ	1,242,521	2,477,834	1,272,189	891,985	5,854,592	3.18
โคนม	182,467	68,527	18,840	6,511	276,345	0.15
กระบือ	153,892	2,258,494	236,686	70,602	2,719,674	1.48
สุกร	5,322,550	1,360,637	1,194,921	819,779	8,707,887	4.73
แพะ	9,659	1,582	10,892	75,671	97,804	0.05
แกะ	8,734	1,009	2,211	30,389	42,343	0.02
เป็ด	11,591,646	5,933,781	1,836,174	2,203,036	21,924,637	11.90
ไก่	69,963,645	37,506,727	23,028,677	14,080,379	144,579,428	78.49
รวม	88,485,114	49,608,591	27,600,590	18,178,352	184,202,710	100.00
ร้อยละ	48.04	26.93	14.98	9.87	100.00	

ที่มา : กรมปศุสัตว์ (2539)

ภาคใต้เป็นภาคที่มีเศรษฐกิจสังคมดี มีความอุดม-
สมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ มากมาย นอกจากนี้
ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงสัตว์
ในภาคใต้ยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 3 จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อันได้แก่ จังหวัดยะลา
นราธิวาส และปัตตานี (ตารางที่ 2) ประกอบกับพื้นที่ 3
จังหวัดดังกล่าวยังเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาเขต
เศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (The Indo-
nesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle) ดังนั้น การ
วิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่
ปศุสัตว์ที่มีต่อวิธีพัฒนาส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งอาจถือ
ได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ
การเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร อันจะเป็นผลดีต่อการวางแผน
การพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ในระยะยาวต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การเลือกสถานที่ทำการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ใช้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น
สถานที่ทำการวิจัยรวม 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ได้แก่
อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอหนองจิก และอำเภอสายบุรี จังหวัด
ยะลา ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอรามัน และอำเภอกรงปินัง
และจังหวัดนราธิวาส ได้แก่ อำเภอ ตากใบ อำเภอเมือง
และอำเภอระแงะ พื้นที่ดังกล่าวมีเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์เป็น
หลักอยู่เป็นจำนวนมาก

2. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรในที่นี้ คือ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ซึ่งเป็น
ข้าราชการในสังกัดกรมปศุสัตว์ปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดปัตตานี
ยะลา และนราธิวาส รวมจำนวนทั้งสิ้น 105 คน ซึ่งมีเป็น
จำนวนไม่มากนัก จึงได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นตัวอย่างใน
การวิจัย โดยไม่ใช้การสุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2 จำนวนสัตว์ในภาคใต้แยกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด								หน่วย : ตัว	
	โคเนื้อ	โคนม	กระบือ	สุกร	แพะ	แกะ	รวม	ร้อยละ	
ชุมพร	51,034	2,821	8,943	63,770	377	10	126,955	6.77	
สุราษฎร์ธานี	89,407	987	5,589	162,388	935	10	259,316	13.82	
นครศรีธรรมราช	196,935	249	10,102	161,853	2,556	51	371,746	19.82	
พัทลุง	96,113	1,196	1,053	98,533	6,745	114	203,754	10.86	
สงขลา	94,445	395	1,228	109,035	12,709	1,393	219,205	11.68	
ระนอง	7,194	34	3,574	28,574	2,358	42	41,776	2.23	
พังงา	10,363	52	7,402	29,649	4,757	80	52,303	2.79	
ภูเก็ต	1,491	46	2,991	32,397	2,733	59	39,717	2.12	
กระบี่	27,606	35	3,453	32,249	13,181	146	76,670	4.09	
ตรัง	60,948	324	873	53,016	6,836	19	122,016	6.50	
สตูล	32,289	92	2,920	8,839	12,046	181	56,367	3.00	
ปัตตานี	73,528	81	2,324	17,446	15,576	17,079	126,034	6.72	
ยะลา	50,812	183	3,564	21,736	14,792	9,638	100,725	5.37	
นราธิวาส	69,820	15	8,649	344	458	124	79,410	4.23	
รวม	861,985	6,510	62,665	819,829	96,059	28,946	1,875,994	100.00	
ร้อยละ	45.95	0.35	3.34	43.70	5.12	1.54	100.00		

ที่มา : กรมปศุสัตว์ (2539)

3. การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลได้ใช้การสัมภาษณ์ โดยจัดทำแบบสัมภาษณ์ขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ 2540 และทดสอบแบบสัมภาษณ์ในเดือนมีนาคม 2540 ออกสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในเดือนพฤษภาคม 2540 สัมภาษณ์เสร็จในปลายเดือนตุลาคม 2540 มีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่ได้รับการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 105 คน

ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โปรแกรมที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ เอสพีเอสเอส (SPSS) สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติพรรณนา (descriptive statistics)

ผลการวิจัยและวิจารณ์

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.1) เป็นเพศชายประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.1) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ขณะที่ประมาณหนึ่งในห้า (ร้อยละ 17-21) มีอายุ 30 ปีและต่ำกว่า และ 41-50 ปี ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.2) แต่งงานแล้ว โดยประมาณหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 23.8) ยังคงเป็นโสด ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 64.8) นับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการศึกษา พบว่าประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.4) มีการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ขณะที่อีกเกือบครึ่งหนึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้ที่สำเร็จปริญญาโทหรือเทียบเท่ามีน้อยมาก โดยพบว่าเพียงร้อยละ 4.8 เท่านั้นที่สำเร็จระดับสัตวแพทยศาสตร์ (หลักสูตร 6 ปี) เกี่ยวกับประเภทของงาน พบว่ามีการกระจายไปในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 32-35) เป็นงานส่งเสริมและพัฒนา (ปศุสัตว์อำเภอ และปศุสัตว์จังหวัด) งานวิชาการและฝึกอบรม (นักวิชาการสัตวบาล) และงานสุขภาพสัตว์ (สัตวแพทย์) ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.3) มีอายุราชการอยู่ในช่วง 1-4 ปี ส่วนที่เหลือมีอายุที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 25.7 มีอายุราชการ 9-12 ปี และร้อยละ 19.0 อายุราชการ 5-8 ปี เกี่ยวกับอัตราเงินเดือน ประมาณครึ่งหนึ่งเท่ากันมีเงินเดือน 10,000 บาท และต่ำกว่า และ 10,000-20,000 บาท ส่วนที่เหลือเพียงร้อยละ 5.7 มีเงินเดือนมากกว่า 20,000 บาท (ตารางที่ 3) แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ยังคงค่อนข้างเป็นคนหนุ่มสาวเมื่อมองจากอายุ การ

ตารางที่ 3 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์

ประเภทข้อมูล	จำนวน (n=105)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	102	97.1
หญิง	3	2.9
อายุ		
30 ปี และน้อยกว่า	22	20.9
31-40 ปี	62	59.1
41-50 ปี	18	17.1
มากกว่า 50 ปี	3	2.9
สถานภาพการสมรส		
โสด	25	23.8
แต่งงาน	79	75.3
หม้าย	1	0.9
ศาสนา		
พุทธ	68	64.8
อิสลาม	37	35.2
การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	54	51.4
ปริญญาตรี	46	43.8
ปริญญาโท หรือเทียบเท่า	5	4.8
ประเภทของงาน		
งานส่งเสริมและพัฒนา	34	32.4
งานวิชาการและฝึกอบรม	37	35.2
งานสุขภาพสัตว์	34	32.4
อายุราชการ		
4 ปีและน้อยกว่า	58	55.3
5-8 ปี	20	19.0
มากกว่า 8 ปี	27	25.7
อัตราเงินเดือน		
น้อยกว่า 10,000	49	46.7
10,000-20,000	50	47.6
มากกว่า 20,000 บาท	6	5.7

ศึกษา อายุราชการ และอัตราเงินเดือน

2. ทักษะที่มีต่องานและหน่วยงาน

เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ส่วนใหญ่มีทัศนคติค่อนข้างดี (favourable attitude) คือ การเห็นด้วย และเห็นด้วยอย่าง

มากกับคำถามทุกๆ ข้อ มีบางส่วน คือ ประมาณหนึ่งในห้า (ร้อยละ 16-20) แสดงความไม่แน่ใจเกี่ยวกับการบริหารงาน มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (ร้อยละ 16.1) การแจ้งนโยบายให้ทราบ (ร้อยละ 19.0) การคัดเลือกบุคคล เข้าทำงานในชนบท (ร้อยละ 20.9) และการบรรจุคนโดย

คำนึงถึงความสามารถ (ร้อยละ 20.0) ซึ่งเป็นทัศนคติที่ เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน (ตารางที่ 4) การที่มีการแสดงความ ไม่แน่ใจออกมาอาจจะสะท้อนให้เห็นความเป็นไปได้ว่าการ บริหารงานเป็นเรื่องที่ยาก เพราะจะต้องมีแนวความคิดเชิง นโยบายที่มีลักษณะเป็นนามธรรม มากำหนดเป็นวิธีการ

ตารางที่ 4 ทัศนคติที่มีต่องานและหน่วยงาน

ข้อความ	ระดับทัศนคติ (n=105)				
	เห็นด้วย อย่างมาก	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างมาก
1. งานการส่งเสริมด้านปศุสัตว์เป็นงานที่มีโอกาสใช้ ความรู้ความสามารถเต็มที่	36 (34.3)	59 (56.2)	7 (6.7)	2 (1.9)	1 (0.9)*
2. งานการส่งเสริมด้านปศุสัตว์เป็นงานที่มีส่วนช่วย พัฒนาชนบทอย่างดี	63 (60.0)	37 (35.3)	4 (3.8)	-	1 (0.9)
3. งานการส่งเสริมด้านปศุสัตว์เป็นงานที่มีโอกาส พัฒนาตนเองในการเรียนรู้และประสบการณ์	47 (44.8)	52 (49.5)	6 (5.7)	-	-
4. การเลี้ยงสัตว์จะประสบความสำเร็จได้หากมี ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และปฏิบัติตามหลักวิธี อย่างแท้จริง	59 (56.2)	42 (40.0)	4 (3.8)	-	-
5. การเลี้ยงสัตว์ถ้ามีการรวมกลุ่มกันจะเป็นวิธีการ หนึ่งที่ช่วยให้ผู้เลี้ยงสัตว์รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงดู และการตลาดได้เป็นอย่างดี	39 (37.2)	52 (49.5)	12 (11.4)	2 (1.9)	-
6. การเลี้ยงสัตว์มีการรวมกลุ่มกันจะช่วยให้มีอำนาจ ในการต่อรองเรื่องราคา	41 (39.1)	48 (45.7)	16 (15.2)	-	-
7. การบริหารนั้นโดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงและ ปรับปรุงในทางก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา	16 (15.2)	61 (58.1)	17 (16.1)	6 (5.7)	2 (1.9)
8. การบริหารงานโดยทั่วไปนั้นจะมีการแจ้งนโยบาย ให้เจ้าหน้าที่ทราบแนวทางในการปฏิบัติอย่างชัดเจน	19 (18.1)	57 (54.2)	20 (19.0)	6 (5.7)	-
9. ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานนั้นได้มีการ พิจารณาอย่างรอบคอบถึงความเหมาะสมของ ผู้สมัครกับการทำงานในชนบท	14 (13.3)	54 (51.4)	22 (20.9)	11 (10.5)	1 (0.9)
10. ในการบรรจุเจ้าหน้าที่ให้ดำรงตำแหน่งรับผิดชอบใน หน้าที่การงานนั้นได้มีการพิจารณาอย่างละเอียด รอบคอบในเรื่องความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ แต่ละคนเพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด	11 (10.4)	56 (53.3)	21 (20.0)	13 (12.4)	1 (0.9)

* เครื่องหมายในวงเล็บแสดงถึงค่าร้อยละ

ปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมขึ้นมา ในส่วนนี้จึงทำให้ส่วนหนึ่งของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เกิดความไม่แน่ใจ อย่างไรก็ตามเมื่อมองในภาพรวมแล้ว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เป็นไปทางด้านบวก (positive attitude) ต่องานและหน่วยงานที่ตนเองทำอยู่

3. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจการเลี้ยงสัตว์

เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.2) ระบุว่าพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้เป็นเขตที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจสามารถทำได้ ส่วนที่เหลือน้อยกว่าหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 23.8) ระบุว่าทำไม่ได้ กรณีที่ระบุว่าทำได้ ร้อยละ 25.0 เห็นว่าควรส่งเสริมปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์หญ้า ถั่ว และเวชภัณฑ์ ร้อยละ 22.5 ควรเน้นให้ความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกร ร้อยละ 15.0 ควรส่งเสริมและช่วยเหลือเรื่องการตลาด และร้อยละ 10.0 ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้มีการต่อรองราคาได้ (ตารางที่ 5) นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้กับเกษตรกรที่มีศักยภาพก่อน ควรจัดตั้งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำผ่อนระยะยาว และเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่เพื่อให้ปฏิบัติงานได้เต็มที่ ส่วน

ตารางที่ 5 ความเป็นไปได้และวิธีการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจในการเลี้ยงสัตว์

ประเภทข้อมูล	จำนวน (n=105) ร้อยละ	
ความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจ		
ไม่ได้	25	23.8
ได้	80	76.2
วิธีการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจ (n=80)		
ส่งเสริมปัจจัยการผลิต	20	25.0
จัดอบรมแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง	18	22.5
ส่งเสริมการตลาด	12	15.0
ให้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร	8	10.0
ส่งเสริมเฉพาะเกษตรกรที่มีศักยภาพก่อน	5	6.3
จัดตั้งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ และผ่อนระยะยาว	5	6.3
เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่	5	6.3
อื่นๆ	7	8.6

ปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ให้ความสำคัญกับเกษตรกรที่มีความตั้งใจอย่างแท้จริง ให้เจ้าหน้าที่ที่มีความจริงจัง และยุติธรรมต่อผู้เลี้ยง กรณีที่ระบุว่าทำไม่ได้ซึ่งมีอยู่ประมาณหนึ่งในสี่นั้น มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ ไม่มีเงินทุน ขาดแคลนพันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพ ขาดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรไม่กระตือรือร้น และมีความเสี่ยงในการลงทุน

4. ชนิดสัตว์ที่ควรส่งเสริมเชิงการค้า

จากการถามเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ถึงประเภทของสัตว์ที่ควรส่งเสริมการเลี้ยงในลักษณะเชิงการค้า พบว่า สัตว์ที่ควรได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงให้มีลักษณะเชิงการค้ามากขึ้นที่มากกว่าร้อยละ 60 ของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ระบุได้แก่ โคเนื้อ ไก่ เป็ด แพะ แกะ และสุกร ส่วนโคนมและห่านไม่ควรส่งเสริม (ตารางที่ 6) โคเนื้อค่อนข้างจะขายได้ดีเนื่องจากประเทศมาเลเซียมีความต้องการมาก แต่ต้องมีคุณภาพดี เกี่ยวกับสุกรอาจมีข้อจำกัดทางศาสนาอยู่บ้าง แต่สามารถส่งเสริมการเลี้ยงเชิงการค้าได้ เนื่องจากการเลี้ยงยังมีน้อยไม่พอเพียงแก่การบริโภคภายในท้องถิ่น เกี่ยวกับเป็ดและไก่ การผลิตยังค่อนข้างจำกัดเพื่อการบริโภคในท้องถิ่นเท่านั้น การส่งออกยังไม่มี แต่อาหารสัตว์ทั้งสองประเภทนี้จะขายได้ดีกว่าอาหารสัตว์ชนิดอื่น ส่วนแพะและแกะนั้น ตลาดมีความต้องการมาก แต่การเลี้ยงยังมีน้อยซึ่งไม่พอกับความต้องการ

ตารางที่ 6 สัตว์ที่ควรส่งเสริมการเลี้ยงให้มีลักษณะการเลี้ยงเชิงการค้า

ประเภทสัตว์	การส่งเสริมสัตว์เลี้ยง (n=105)*	
	ส่งเสริม	ไม่ควรส่งเสริม
โคเนื้อ	95 (90.4)	10 (9.6)**
ไก่	92 (87.6)	13 (12.4)
เป็ด	88 (83.8)	18 (16.2)
แพะ	83 (79.0)	23 (21.0)
แกะ	72 (68.6)	33 (31.4)
สุกร	63 (60.0)	42 (40.0)
โคนม	29 (27.6)	76 (72.4)
ห่าน	21 (20.0)	84 (80.0)

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

** เครื่องหมายในวงเล็บแสดงถึงค่าร้อยละ

ในการบริโภค บางช่วงเวลาจะมีราคาแพงมาก ส่วนโคนมไม่ควรส่งเสริมการเลี้ยงเป็นลักษณะเชิงการค้า เนื่องจากต้องมีการจัดการดูแลเป็นอย่างมาก ส่วนท่านเกษตรกรอาจไม่มีความคุ้นเคยเกี่ยวกับการเลี้ยง

5. ปัญหาในการปฏิบัติงานและการแก้ไข

จากการถามถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ พบว่า เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เพียงบางส่วนได้ระบุปัญหาที่มีความสำคัญ ได้แก่ เกษตรกรไม่สนใจและไม่เอาใจใส่ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มีไม่เพียงพอ นโยบายของรัฐไม่เหมาะสมยากแก่การปฏิบัติ เกษตรกรขาดความรู้และประสบการณ์ ระบบราชการมีความซ้ำซ้อน ขาดแคลนพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ และกฎและระเบียบทางราชการค่อนข้างล่าช้า (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ปัญหาในการปฏิบัติงาน

ประเภทของปัญหา	จำนวน (n=105) ร้อยละ*	
เกษตรกรไม่สนใจ และไม่เอาใจใส่	42	40.0
เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ไม่เพียงพอ	32	30.5
นโยบายของรัฐไม่เหมาะสม ปฏิบัติได้ยาก	24	22.9
เกษตรกรขาดความรู้ และประสบการณ์	20	19.0
ระบบราชการมีความซ้ำซ้อน	18	17.1
ขาดแคลนพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์	17	16.2
กฎและระเบียบทางราชการค่อนข้างล่าช้า	14	13.3

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา ประมาณร้อยละ 32.4 ของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เห็นว่า ควรให้ความรู้และฝึกอบรมแก่เกษตรกร ร้อยละ 23.8 มีความเห็นว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาจะต้องมีการแจกปัจจัยการผลิต และร้อยละ 17.1 เห็นว่าจะต้องเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่และจัดงานให้เหมาะสม (ตารางที่ 8) นอกจากนี้ ยังเห็นว่าควรแก้ไขระบบราชการไม่ให้ความซ้ำซ้อนรวมทั้งการแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ ให้เหมาะสม แก้ไขระบบราชการให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น นโยบายของรัฐควรมีความชัดเจนและเหมาะสม และควรให้เจ้าหน้าที่เรียนรู้หรืออบรมภาษามลายูถิ่น

จึงเห็นได้ว่า ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ทำนาย

ตารางที่ 8 แนวทางในการแก้ไขปัญหา

วิธีการ	จำนวน (n=105) ร้อยละ*	
ให้ความรู้ฝึกอบรมแก่เกษตรกร	34	32.4
มีการแจกปัจจัยการผลิต	25	23.8
เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่และจัดงานให้เหมาะสม	18	17.1
แก้ไขระบบราชการให้กฎระเบียบต่างๆ เหมาะสมขึ้น	11	10.5
แก้ไขระบบราชการให้มีความคล่องตัวมากขึ้น	6	5.7
นโยบายของรัฐควรมีความชัดเจนและเหมาะสมมากกว่าที่เป็นอยู่	6	5.7
จัดให้เจ้าหน้าที่เรียนรู้หรืออบรมภาษามลายูถิ่น	5	4.8

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

เพราะการกระตุ้นหรือการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาสนใจการเลี้ยงอย่างจริงจังเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และทักษะของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เป็นอย่างมาก กรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอแน่นอนคงจะแก้ไขได้ลำบาก เพราะในปัจจุบันรัฐบาลได้มีมาตรการให้เพิ่มตำแหน่งที่น้อยมาก การแก้ไขอาจทำได้โดยใช้เกษตรกรผู้นำมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม และเผยแพร่การเลี้ยงสัตว์ไปสู่เกษตรกรแทน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถทำได้ เกี่ยวกับนโยบายของรัฐไม่เหมาะสมยากแก่การปฏิบัติ เป็นเรื่องที่หน่วยงานคือกรมปศุสัตว์จะต้องพิจารณาตัดแปลงวิธีปฏิบัติในพื้นที่ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ควรเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งการตัดสินใจในวิธีการปฏิบัติงานในพื้นที่ด้วย แทนที่จะเป็นการกำหนดจากเบื้องบนลงมาสู่เบื้องล่างเพียงอย่างเดียว ก็จะเป็นการผสมผสานจากเบื้องบนลงมาสู่เบื้องล่างและจากเบื้องล่างขึ้นไปสู่เบื้องบน รวมทั้งการแก้ไขความซ้ำซ้อนของหน่วยงานและการแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ ให้มีความทันสมัยมากขึ้น

6. ปัญหาการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรและแนวทางในการแก้ไข

จากการศึกษาพบว่าปัญหาที่สำคัญ คือ เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงสัตว์ รวมถึงยังคงยึดติดกับการเลี้ยงแบบดั้งเดิม และถือว่าการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพ

รอง จึงให้ความสนใจน้อยและศักยภาพของพื้นที่รวมถึงภูมิภาคไม่อำนวย (ตารางที่ 9) ปัญหาที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ ขาดแคลนเงินทุน การพูดคุยกับเกษตรกรไม่รู้เรื่องเพราะใช้ภาษาต่างกัน ขาดแคลนพันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพ และการตลาดปศุสัตว์ ส่วนปัญหาอื่นๆ ได้แก่ อาหารสัตว์มีราคาแพง ต้นทุนการผลิตสูง ผลตอบแทนไม่แน่นอน มีโรคระบาด ขาดแคลนอาหารสัตว์ในฤดูแล้ง พื้นที่จำกัด และที่ดินมีราคาแพงเอาไปทำประโยชน์อย่างอื่นดีกว่า

ตารางที่ 9 ปัญหาในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร

ประเภทของปัญหา	จำนวน (n=105)	ร้อยละ
ขาดความรู้และทักษะในการเลี้ยงสัตว์	25	23.8
การเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรองจึงให้ความสนใจน้อยมาก	22	20.9
ภูมิภาคที่ไม่เอื้ออำนวย	18	17.1
ขาดแคลนเงินทุน	14	13.3
การพูดคุยกับเกษตรกรไม่รู้เรื่องเพราะใช้ภาษาต่างกัน	9	8.6
ขาดแคลนพันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพ	9	8.6
การตลาดปศุสัตว์ไม่แน่นอน	9	8.6
อื่นๆ	8	7.7

เกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาพบว่า ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 32.3) ของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เห็นว่าควรให้ความรู้ฝึกอบรมแก่เกษตรกรและพาไปดูงาน ประมาณหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 23.8) ควรมีการแจกจ่ายการผลิต ร้อยละ 17.1 เท่ากัน ให้ความช่วยเหลือด้านการตลาดและจัดหาเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ (ตารางที่ 10) นอกจากนี้ ยังให้ความเห็นว่ารัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความสำคัญและสร้างความมั่นใจให้รายได้แก่เกษตรกร การจัดหาพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อให้เกษตรกรใช้เลี้ยงสัตว์ ส่งเสริมเฉพาะเกษตรกรที่ตั้งใจและสนใจ ส่งเสริมการผสมเทียม และการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ และการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ที่เหมาะสม ส่วนปัญหาอื่นๆ นั้น ได้แก่ ให้ความรู้และฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีคุณภาพมากขึ้น ให้เจ้าหน้าที่มีความตั้งใจและจริงจังใน

ตารางที่ 10 แนวทางในการแก้ไขปัญหา

แนวทาง	จำนวน (n=105)	ร้อยละ*
จัดฝึกอบรม และพาไปดูงาน	34	32.3
แจกจ่ายการผลิตที่จำเป็น	25	23.8
ให้ช่วยเหลือด้านการตลาด	18	17.1
จัดหาเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ	18	17.1
รัฐและเอกชนต้องสร้างความมั่นใจในรายได้ให้แก่เกษตรกร	8	7.6
จัดหาพื้นที่รกร้างนำไปเลี้ยงสัตว์	5	4.7
ส่งเสริมเฉพาะเกษตรกรที่ตั้งใจและสนใจ	4	3.8
ส่งเสริมการผสมเทียมและปรับปรุงพันธุ์สัตว์	4	3.8
ส่งเสริมเฉพาะพื้นที่ที่เหมาะสม	3	2.8
อื่นๆ	12	11.4

* ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ

การทำงาน ปรับทัศนคติความเชื่อของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่พัฒนาปศุสัตว์ในรูปแบบที่ทันสมัย และให้ความรู้ด้านการตลาดแก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร

สรุปและข้อเสนอแนะ

เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่องานและหน่วยงาน และยังมีความคิดเห็นด้วยว่า สามารถพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นเขตเศรษฐกิจได้ โดยสัตว์ที่สามารถส่งเสริมการเลี้ยงเป็นเชิงการค้าได้ ได้แก่ โคเนื้อ ไก่เปิด เพาะ แกะ และสุกร ปัญหาที่สำคัญของหน่วยงานที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานคือ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มีน้อยไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ นโยบายของรัฐไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทำให้ปฏิบัติได้ยาก ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานและกฎระเบียบทางราชการค่อนข้างล่าช้า เกี่ยวกับปัญหาในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร พบว่าปัญหาที่สำคัญคือ การขาดความรู้และทักษะในการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรองจึงให้ความสนใจน้อย เนื่องจากมีอาชีพหลักคือการเพาะปลูก และภูมิภาคไม่เอื้ออำนวย รวมทั้งการขาดแคลนเงินทุน

ข้อเสนอแนะมีดังนี้

1. ควรมีการทบทวนและปรับปรุงนโยบายการทำงาน และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบอย่างชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์

2. การเพิ่มอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ยังคงเป็นสิ่งจำเป็น หากสามารถทำได้ หรืออาจหาทางออกได้โดยการใช้ผู้นำในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เพียงพอช่วยถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร

3. ควรมีการคัดเลือกเกษตรกรให้เข้าฝึกอบรมการเลี้ยงสัตว์แบบเข้มข้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงโคเนื้อและไก่ให้กับเกษตรกรที่มีความสนใจอย่างแท้จริงและมีช่องทางที่จะพัฒนาการเลี้ยงให้มีลักษณะเป็นเชิงการค้า

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ควรจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์เพื่อทำหน้าที่จัดหาปัจจัยการผลิตราคาถูกลงให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ รวมทั้งจัดตั้งสถาบันการเงินในรูปแบบการให้สินเชื่อระยะยาว เพื่อให้เกษตรกรกู้ยืมโดยมีดอกเบี่ยต่ำ

5. ควรส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ มีการจัดฝึกอบรมและพาไปดูงาน จะช่วยลดเวลาในการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ขณะเดียวกัน กลุ่มจะมีอำนาจต่อรองทางด้านการค้ารวมทั้งการจัดซื้อปัจจัยการผลิตด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมปศุสัตว์. 2539. หนังสือประมวลสถิติประจำปี 2539. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

เจริญ จันทลักขณา. 2538. สภาวะการพัฒนาการเลี้ยงโคนมและผลิตภัณฑ์นมในประเทศไทย : แนวทางการวิจัยและพัฒนาในอนาคต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สวก.).

มณีวรรณ กลมพัฒน และคณะ. 2537. "ทิศทางการผลิตอาหารโปรตีนเพื่อคุณภาพชีวิตในแหลมอินโดจีน". ใน ชุดเทคโนโลยีไทย : เบ็ดเสร็จในกิจการโคกระบือผลสำเร็จพร้อมส่งออก. หน้า 1-28. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย. 2528. "ข้อมูลการผลิตปศุสัตว์", ธุรกิจอาหารสัตว์. 2 (กรกฎาคม-กันยายน), 30-40.

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปัตตานี. 2532. หนังสือประมวลสถิติประจำปี 2532. ปัตตานี : สำนักงาน.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2536. สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีการเพาะปลูก 2535/36. กรุงเทพฯ : ธนโชติการพิมพ์.